Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі! Францішак БАГУШЭВІЧ.



Наша слова

№ 3(13) • 6—12 САКАВІКА • 1991

Штотыднёвік Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны
Кошт 10 кап. (па падпісцы — 5 кап.)

Алесь ЗВОНАК

БЕЛАРУСКІЯ ЖАНЧЫНЫ



Ефрасіння ПОЛАЦКАЯ

Не гартаў я фаліянтаў пажаўцелыя старонкі,
Не шукаў пра вас паданняў,
пыл стагоддзяў не страсаў.
Чуў я змалку плач ваш горкі,
чуў я смех ваш срэбразвонкі,
Беларускія жанчыны — неўміручая краса!..

Гордасць, пэўна,
узялі вы ў Рагвалодавай Рагнеды,
Дум ясноту Ефрасіння, пэўна, ў спадчыну дала.
Кроў свавольных крывічанак
не схіляла вас у бедах,—
Пакідалі вы святліцы, бралі ў рукі вы булат.

Нёс тэўтонскі крыжаносец на канцы мяча няславу,
На зямлю славян-суседзяў ваяўнічы рушыў швед.
Адгукайся Яраслаўне голас цвёрды Гарыславы,
Клікаў віцязяў у бітве затаптаць варожы след.

Крывічоў зямля лясная не скаралася няволі,
Хоць не раз іх род нязломны у пабоішчах палёг.
Паланянкамі былі вы, а рабынямі — ніколі! —
Хоць у гневе неразумным адварочваўся Стрыбог...

Вы — пачатак прыгажосці,
вы — жыццяя першапрычына,
Бачу будучыню вашу я ў служэнні харастэў.
Я цалую вашы рукі, беларускія жанчыны!
Я схіляю перад вамі ў знак пашаны галаву!

Але! — Але!

ЦІ ЗАМЕНІЦЬ ГРАМАДЗЯНСТВА ВІЗІТКА ПАКУПНІКА?

Не сціхаюць спрэчкі пра нядаўнія падзеі ў нашым рэспубліканскім парламенце. Як магло здарыцца, што менавіта напярэдадні ўсесаюзнага апытання насельніцтва (рэферэндуму) беларусы, дзякуючы сваім абраннікам, засталіся без уласнага грамадзянства? Вярхоўны Савет рэспублікі, праўда, спрабаваў, але так і не здолеў прыняць адпаведны закон. Цікава, што прама супраць выказацца не хацеў ніхто. Разумелі: аўтарытэту такая акцыя ў народзе не прыбавіць. Бо нават у часы, калі энтузіясты спявалі, што іхні адрас не дом і не вуліца, цішком кожны нармальны чалавек марыў займець хоць якую кватэрку з пастаяннай прапіскай, а не пажыццёвы тапчан у бараку чарговай «ударнай» будоўлі Катлавану.

Дык як з грамадзянствам? Як заўважыў дэпутат А. Трусаў, першае «пасведчанне» аб ім беларусы атрымалі...— візітную картку пакупніка. Праўда, нават яе не адважыліся надрукаваць на дзяржаўнай мове. Па звычцы? Або не паступіла адпаведнае распараджэнне з Цэнтра?

І наогул, што адбываецца?— звяртаўся на сесіі да сваіх калег дэпутат Я. Цумараў.— «Адна дзяржава-заснавальніца ААН — СССР у асобе заканадаўчага органа прыняла рашэнне правесці на тэрыторыі другой дзяржавы — заснавальніцы ААН — Беларускай ССР рэферэндум... таму што мы з'яўляемся грамадзянамі СССР. Але мы як жыхары другой дзяржавы, члена і заснавальніцы, таксама павінны мець грамадзянства. З чым мы прыйдзем на рэферэндум без грамадзянства?»

Дэпутат С. Папкоў глядзіць на гэта з эканамічнай пазіцыі: Савет Міністраў рэспублікі выдаў Пастанову аб перадачы дзяржаўнай маёмасці грамадзянам. Дык якім менавіта? Прыняты Закон аб індэксацыі ў сувязі з павышэннем цэн. Дык каму будзе даплочваць рэспубліка са свайго бюджэту, чым грамадзянам? Пытанні і пытанні.

І ў гэтай сітуацыі гучыць прапанова: хоць ён і ўключаны ў парадак дня, законапраект «Аб грамадзянстве БССР» зараз не разглядаць, адкласці на потым...

Чаму раптам? А таму, сказаў народны дэпутат, старшыня Пастаяннай камісіі па заканадаўству М. Слямнёў, што так пажадалі камуністы. «І я мяркую,— дадаў ён,— калі такая шматлікая дэпутацкая група прыйшла да такой думкі, то законапраект у нас не пройдзе».

Дэпутаты пачалі абурацца, і народны абраннік У. Гаркун у сваю чаргу абурыўся: няма чаго, сказаў, бясконца займацца палітыканствам. «Мне не зразумела, чаму мы зноў пачынаем вінаваціць камуністаў?»

У шэрагах дэпутатаў «самай шматлікай групы» мог з-за недасведчанасці адбыцца раскол, таму В. Ціхіня, як адзін з лідэраў і да таго ж сакратар ЦК КПБ — КПСС, вымушаны ўнесці яснасць у пазіцыю: «Давайце,— заклікаў ён,— будзем кіравацца здаровым сэнсам. Грамадзянства — гэта палітычная і прававая прыналежнасць асобы да канкрэтнай дзяржавы. Сёння мы не ведаем, у якой дзяржаве будзем жыць у самы бліжэйшы час...»

«У якой дзяржаве...» Што б гэта магло значыць? Не атрымалі з Цэнтра адпаведнай арыенціроўкі ці як?

Тым не менш у шэрагах «аднадумцаў» адчуваліся хістанні. Цяпер нават кажуць некаторыя: вось каб не выступіў Пазьняк, то можа б...

Дык што ён такога нагаварыў, гэты самы стра-ш-ш-ны апазіцыянер і лідэр апазіцыянераў З. Пазьняк? І ці дайшоў да «самай шматлікай групы» сэнс ім сказанага? Бо даводзілася не аднойчы назіраць: калі дэпутат З. Пазьняк пачынае гаварыць, у большасці прадстаўнікоў ад ветэранскай арганізацыі твары камянеюць, а вочы становяцца падобнымі на прыцэльнае прыстасаванне. Дэпутаты з ліку партфункцыянераў новай фармацыі наадварот — пачынаюць дэманстратыўна пасмейвацца, перамаўляцца паміж сабой. Шмат якія іншыя з начальства ўтаропліваюцца ў газеты, гартаюць іх, нешта вышукваючы. Можна падумаць — перадавіцы з указаннямі, што рабіць з апазіцыянерамі. Цікава, што яны ў гэтыя моманты думаюць? Няўжо сапраўды адключаюць слых, калі ўжо нельга мікрафон? А калі ўсё ж слухаюць, то як? Загадзя вырашыўшы, што зробяць наадварот? Увойдзе ў гісторыю апісаны журналістамі эпізод: Пазьняк паведаміў, што ў Вільнюс штурмавікі забіваюць бяззбройных людзей і рыхтуючы звергнуць літоўскі парламент, а ў адказ пачуўся... дружны вясёлы рогат з залы! «Чаму вам так весела?»— крыкнуў нехта з дэпутатаў.

Дык што страшнага сказаў на гэты раз Пазьняк? Што грамадзянства патрэбна ўсім незалежна ад палітычнай арыентацыі, бо інакш ва ўмовах рынку нельга будзе належным чынам сацыяльна абараніць насельніцтва, незалежна ад нацыянальнасці? Што мы дайшлі з-за адсутнасці грамадзянскага суверэнітэту да такога стану, што губляны асноўны сродак культуры, якім з'яўляецца мова? І што калі не адродзім гэты сродак культуры, калі культурна не адродзімся, то не пабудуем ніякіх рыначных узаемаадносін? Бо эканоміка таксама нацыянальная, гэта даказалі японцы і ўсе іншыя.

Не пачулі? Ці пачуў асабіста дэпутат ад ветэранскай арганізацыі І. Ціханаў? І чаму ён тады, сказаўшы з трыбуны, што стаіць «за далейшы росквіт беларускай культуры», што добра было б, «каб нашы ўнукі і праўнукі пачалі гаварыць на беларускай мове з дзіцячага садка, з першых класаў школы», чаму націснуў кнопку супраць прыняцця Закона аб беларускім грамадзянстве?

І ўсё ж: 164 дэпутаты прагаласавалі за тое, каб у першым чытанні праект Закона аб грамадзянстве рэспублікі адобрыць! 164... Для таго, каб прыняць рашэнне, не хапіла 9 галасоў.

А наперадзе рэферэндум, і парламенцкая «агрэсіна-паслухмяная» большасць, як яе называюць, аддала нас на міласць Цэнтру. Як там захочуць, такімі нам і быць. А хочам «людзьмі звацца»!

Кар «Н. с.»

ШТО, ДЗЕ, КАЛІ

Беларусы ў Каралляўцы

27 студзеня г.г. у месце Каралявец (Калінінград) адбыўся ўстаноўчы сход Беларускага Культурнага Таварыства. Удзельнікі сходу прынялі статут, абралі старшыню і Раду. Трэба адзначыць, што старшыня Таварыства Ігар Шаховіч, нарадзіўшыся ў Каралляўцы, беларускую мову і літаратуру ў школе не вывучаў, але самаадукацыяй здабыў такую глыбіню ведаў у розных галінах беларускай культуры, што прысутныя аднагалосна прызналі яго сваім лідэрам. У гасцях у мясцовых беларусаў былі прадстаўніца ТБМ імя Ф. Скарыны А. В. Кажэра, малады бард Сяржук Лаўнік, фальклорны гурт «Сварожычы», прадстаўнік гародзенскае «Паходні» Ігар Лапеха.

Вяртанне «Уліса»

Нядаўна з Нямеччыны вярнуўся ці не лепшы беларускі рок-гурт «Уліс». У часе замежнага падарожжа гурт даў некалькі канцэртаў. Пра іх поспех сведчыць той факт, што яны былі камерцыйна выгодныя. Там жа, у Нямеччыне, будзе распаўсюджвацца «Улісава» кружэлка, выпушчаная ў Польшчы.

Нашым жа чытачам ў пошуках магнітафоннага альбома раім звярнуцца: 618213 (Андрусь) — у Мінску: 55202 (Ігар ды Юрай) — у Стоўбцах. Па гэтых жа тэлефонах вы можаце замовіць і іншыя запісы беларускай бардаўскай і рок-музыкі — Данчыка, Сяржука Сокалава-Воюша, Алеся Камоцкага, Вальжыны Цярэшчанка, Андруся Мельнікава, Волькі Акуліч, Уладзіміра Варачаева, «Мроі», «Бонды», «Мясцовага часу», «Уліса».

Ігар МІХНО.

«Маю гонар»

Так назвалі сваё аб'яднанне мастакі-беларусы, якія жывуць у Балтыі. Свой устаноўчы з'езд яны правялі ў Рызе. На з'ездзе прыняты статут, зацверджаны план далейшай дзейнасці. Старшынёй суполкі абраны мастак Вячаслаў Целеш. Ён паведаміў: «Мастакі-беларусы Балтыі вырашылі свайму аб'яднанню даць назву "Маю гонар" не так сабе. Назва сведчыць пра тое, што мы маем гонар звацца менавіта мастакамі-беларусамі, якім баліць і за нашу родную мову, і за нацыянальную культуру, і за нацыянальнае мастацтва, чаго не хапае яшчэ, на жаль, многім мастакам, якія жывуць на Беларусі».

Сябры суполкі вывучаюць беларускую мову, гісторыю, літаратуру. У іх бліжэйшых планах — арганізацыя мастацкай выставы. Яна спачатку будзе адкрыта ў Рызе, потым пераедзе ў Эстонію, у Вільню, у Ленінград, а таксама ў Мінск. Аказала суполка садзеянне і арганізацыі персанальнай выставы таленавітага мастака-беларуса Валерыя Дзевіскібы, якая цяпер экспануецца ў Рызе, у Доме працаўнікоў латвійскага мастацтва.

Кар. «Н. с.»

ЦІ НАДЫДЗЕ ЧАС ПРАСВЯТЛЕННЯ?

Ігар ЧАРНЯЎСКІ,

старшыня пастаяннай камісіі па культуры, ахове і адраджэнню гісторыка-культурнай спадчыны Мінскага гарсавета народных дэпутатаў

«Не хлебам адзіным будзе жыць чалавек...» — як доўга гэтыя простыя мудрыя словы Хрыстовы мроівам лунаді над грамадствам, мала кранаючы трапяткія струны чалавечае душы. Ці не пакаранне нам дзень сённяшні за бяспамяцтва, за ачарсцвенне сыноўніх пачуццяў да роднае зямлі, за ману самім сабе? Ці адшукаем на завеяным цаліку той шырокі бальшак, на якім, нарэшце, з праяснёным паглядам, пусцімся наўздагон цывілізаванаму свету? Ці настане дзень прасвятлення і одуму?

Ці можна спадзявацца на істотныя перамены да лепшага ў сферы культуры? Прагнозы — справа надзвычай няўдзячная. І ўсё ж хочацца верыць у лепшыя рысы чалавечай душы. Ці ўсё ж чалавеку патрэбна нейкая асобая кара, каб ён, нарэшце, зразумеў, што без належнай увагі да культуры грамадства не зможа выйсці з крызісу? Толькі культурная чалавечая супольнасць здольная стварыць высакаякасную прадукцыю, выраблядь здаровую ежу, у стане ўсвядоміць, што вытворчасць ёсць не самамэта, а жыццёвая патрэба дзеля дабрабыту кожнага чалавека. Толькі культурнае грамадства здатнае без лішніх слоўаў на справе дбаць пра сваіх нашчадкаў, з увагай ставіцца да старых і нябогаў. У такім грамадстве не можа быць учынены гвалт над мільёнамі суграмадзянаў, не будзе запэцкана, параілгана думка, няхай і нязгодная з афіцыйным меркаваннем. Нехта са старажытных сказаў: «Ты мне вораг, але я гатовы памерці, каб даць магчымасць табе выказацца». Ці не гэта прыкмета найвышэйшай культуры чалавека.

12 студзеня — вялікая дата ў жыцці старажытнага Мінска — 400-я ўгодкі надання гораду герба. У сівым сярэднявеччы гэты сімвал засведчыў вальналюбства і нязмерны талент нашых продкаў. Не забудземся на гэту дату. Не забудземся, землякі-мінчукі, што гісторыя наша пачалася не ў XX стагоддзі.

Будзем памятаць і пра Глеба Мінскага, і пра Грунвальд. Памянём добрым словам дойлідаў-продкаў, таленавітыя рукі якіх пакінулі нам карункавыя муpаванкі Старога горада. Добрым словам згадаем тых, хто адраджаў нашу дзяржаўнасць у складаных варунках акупацыі і ваенных закалотаў. Нізка схілім галовы перад памяццю тых, хто адстаяў незалежнасць Беларусі перад карычневай навалай. Усё гэта наша гісторыя, трывалы грунт поступу ў будучыню.

«Добры вечар», № 2, 1991.

Родны край

Першы нумар інфармацыйна-публіцыстычнай газеты на беларускай мове «Родны край» выпусціла аддзяленне Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны. У выданні змешчаныя нарысы, артыкулы, вершы. Рэдактар нумара Алесь Лазоўскі. Наклад — 3000 асобнікаў. Кошт — 20 капеек.

Кнігі па-беларуску

НАША ВЕРА

Такую назву мае Кароткі катэхізм хрысціянскай навукі для беларусаў-каталікоў, які ў мінулым годзе выйшаў у замежжы другім, дапоўненым і папраўленым выданнем. Яго літаратурная апрацоўка належыць а. Аляксандру Надсону. У дадатку Катэхізма змешчаны прынагодныя малітвы. Прапануем увазе чытача адну з іх.

МАЛІТВА ПЕРАД ПАЧАТКАМ КОЖНАЙ СПРАВЫ. Госпадзе Ісусе Хрысце, Адзінародны Сыне беспачатнага Айца. Ты сказаў: «Без мяне нічога не можаце зрабіць». Успрыняўшы вераю да сэрца гэтыя Твае словы, прыпадаю да Тваёй дабраты і прашу: памажы мне грэшнаму выканаць справу, якую пачынаю, як для Цябе самога. У імя Айца і Сына, і Святога Духа. Амін.

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

Дайсці да чытача

Бываючы ў Мінску, часцяком імкнешся купіць і мінскія навіны — газету «Вячэрні Мінск». І каб купіць гэтую газету на беларускай мове, абавязкова трэба запытаць і, нават, запатрабаваць яе ў кіяскёра. Газета гэта амаль заўсёды недзе схавана: ці пад іншымі газетамі, ці на другой паліцы. Бываюць, вядома, выпадкі, калі «Вячэрні Мінск» ляжыць побач з іншымі газетамі. І тады можна назіраць, як пакупнік бярэ «Вячэрні Мінск» і як кіяскёр забірае яго з рук пакупніка (адбірае), і як падае ўзамен «Вечерний Минск». Гэта мне даводзілася неаднаразова назіраць у многіх кіёсках Мінска сёлета і летась, і пазалетась, і пяць, і болей гадоў таму. Можа кіяскёр думае, што пакупнік неадукаваны, памыліўся ў выбары газеты, узяў яе на беларускай мове, не зможа прачытаць яе? Гэтакія адносіны і да іншых беларускамоўных выданняў.

Ужо 2 месяцы я ў вольны ад казённай работы час, звычайна ў адзін з выхадных дзён, займаюся распаўсюджваннем дэмакратычных і незалежных друкаваных выданняў. І нават маю дазвол ад мясцовай улады на ўстаноўку кіёска. Засталося толькі ўзгадніць месца ўстаноўкі і набыць кіёск. Пацікавіўся работай кіёскаў Саюздруку па распаўсюджванні друкаваных выданняў і выпадкова даведаўся, што бюлетэнь «Наша слова» на складах ёсць, а ў кіёсках няма, бо не мае попыту. А не мае попыту, на мой погляд, таму, што няма ў кіёсках. Два дзесяткі гэтых часопісаў людзі купілі ў мяне. Сам я атрымаў іх для распаўсюджвання па лініі БНФ «Адраджэньне» разам з іншымі выданнямі.

Усё гэта я пішу затым, каб дамовіцца на атрыманне для распаўсюджвання бюлетэня «Наша слова» для пачатку па 20 асобнікаў. Лічу, што гэта адзін са шляхоў, якім можна абысці бюракратаў у нялёгкай, высакароднай справе выратавання і адраджэння роднай і занядбанай беларускай мовы.

Антон КАТОВІЧ,
Лунінецкі раён.

Пратэст дэпутата польскага сейму

Дэпутат сейму Рэспублікі Польшча нядаўні кандыдат у прэзідэнты ад польскай сацыял-дэмакратыі Уладзімеж Цімашэвіч абнародаваў на адным з пасяджэнняў польскага парламенту дакумент, які варшаўская газета «Трыбуна» назвала сенсацыйным. Гэта — цыркуляр Міністэрства замежных спраў Польшчы ад 17 снежня 1990 года, адрасаваны да некаторых міністраў, намеснікаў міністраў польскага ўраду, а таксама да кіраўнікоў некаторых камісій сейму і сената РП. У цыркуляры можна прачытаць, напрыклад, наступныя сцверджанні:

«Спіраль варожасці паміж беларусамі і палякамі на Беласточчыне раскручвае Масква...»

«Беларусы ў Польшчы не маюць новых палітычных лідэраў, а старыя па-ранейшаму належаць да камуністычнай наменклатуры...»

«Трэба... быць занепакоенымі не беларускім нацыяналізмам як такім, а ў большай ступені — магчымасцю атрымання беларусамі ў Польшчы падтрымкі з-за мяжы...»

«Міністэрства культуры і мастацтваў павінна спыніць фінансаванне дзейнасці Беларускага Грамадска-Культурнага Таварыства (БГКТ) у сувязі з наяўнасцю звестак, згодна з якімі, БГКТ за дзяржаўныя грошы стварае партыйныя (сацыял-дэмакратычныя — заўв. аўт.) структуры».

Уладзімеж Цімашэвіч выказаў пратэст у сувязі са з'яўленнем гэтага паўсакрэтнага дакумента і абвінавачіў Міністэрства замежных спраў Польшчы ў тым, што яно ўмешваецца ў міжпартыйную барацьбу, займаецца «прымітыўнай прапагандай» і «выконвае ролю палітычнай паліцыі» ў Беластоцкім рэгіёне.

(Па матэрыялах газеты «Трыбуна»).

У рэспубліцы памалу пачынае развівацца рэальная шматпартыйнасць. Партыі заяўляюць, што канстытуцыйным, дэмакратычным шляхам жадаюць правесці сваіх прадстаўнікоў у парламент. Гэта палітычная аксіёма. А як кожная з іх ставіцца да развіцця нацыянальнай культуры? «Наша слова» мае намер пазнаёміць чытачоў з гэтым бокам дзейнасці рэспубліканскіх палітычных аб'яднанняў.

Аднак трэба, мяркуем, у гэтым сэнсе пачаць з партыі, якая да нядаўняга часу была адзінай у нашай старонцы на працягу больш за 70 гадоў, а зараз абвясціла аб сваім намеры перабудавацца. Што ў айчынным друку пісалі і пішуць пра яе ўласныя функцыянеры ды прапагандысты, кожны ведае добра. Як да апаратчыкаў КПБ—КПСС ставяцца апаненты, таксама даводзілася сёе-тое большасці чуць ці чытаць. Таму падалося цікавым пазнаёміць чытачоў з поглядам на КПБ трохі здалёк і збоку. Публікуем фрагмент з вялікага эсэ «На мяжы» вядо... літаратара з Беластоку Алеся Барскага. Яго друкуе беларускі грамадска-культурны тыднёвік «Ніва» (№ 1, 1991).

АД ПАЧУЦЦЯ СОРАМУ ДА ПАЧУЦЦЯ ГОНАРУ

Вядома, аднак, што ў апошні час у краінах народных дэмакратый развальваліся амаль без следу партыі намнога большыя, чым Камуністычная партыя Беларусі. Зрэшты, і ў КПБ заўважаецца працэс выхаду членаў партыі. Але ёсць і такія, што ў партыю ўступаюць.

Здаецца мне, што галоўная сіла КПБ — не ў колькасці, а ў якасці. Гаворачы аб якасці, не маю на думцы чысціню і магутнасць яе ідэй, а тыя ўплывы, якія мае яна ў дзяржаўных установах, на фабрыках і заводах, у школьніцтве, навуцы і культуры. Усё яшчэ нішто не адбываецца там без голасу сакратара партыі і партыйнай арганізацыі.

Я не разбіраўся і не разбіраюся глыбока ў ролі Камуністычнай партыі Беларусі ў жыцці рэспублікі. Аднак сёе-тое бачу і ведаю. Ведаю, што Камуністычная партыя Беларусі інспіравала і праводзіла беларусізацыю Беларусі ў дваццатыя гады. І тая ж самая КПБ інспіравала і праводзіла беспрыкладную барацьбу з усім, што мела беларускі твар у трыццатыя, саракавыя і першую палову пяцідзесятых гадоў. У другой палове пяцідзесятых гадоў і ў шасцідзесятыя, сямідзесятыя гады, першую палову васьмідзесятых гадоў КПБ сваім татальным маўчаннем як магла, так умацоўвала беларускі нігілізм, беларускі сервілізм, беларускую паслухмянасць, беларускае бястварaснае рэнегацтва. А ўсё гэта рабілася, каб дагадзіць і пакойнаму Сталіну, і жывым рускім важакам: Малянкову, Хрушчову, Брэжневу, Чарненку, Андропаву. Калі аказалася, што нацыянальная палітыка Гарбачова не з'яўляецца прадаўжэннем русіфікатарскай палітыкі ўсіх папярэднікаў, беларускія партыйныя правадыры затаілі ў сэрцы нянавісць да гэтага палітыка, які выразна развальвае адзіную і недзялімую рускую імперыю. А чаму яно так сталася? А таму, што ўжо ў КПБ няма дзеячаў тыпу Гартнага, Галадзеда, Чарвякова, Ігнатоўскага (усе загінулі ад сталінізму), а толькі былі або ёсць партыйцы тыпу Мяснікова, Кнорына, Машэрава, Слюнькова, Сакалова. А гэтых людзей поўнасцю задавальняла роля рускіх партыйных рэзідэнтаў у Беларусі.

Вымушаны прызнацца, што ў маёй свядомасці ўсё яшчэ таілася надзея, што КПБ пачне беларусізавацца і захоча быць нацыянальнай партыяй. Аднак XXVIII з'езд КПСС і XXXI з'езд КПБ канчаткова вылечылі мяне з такой наіўнай надзеі.

Пасля праведзенага ў Маскве некалькі месяцаў таму назад з'езда КПСС дэлегаты ад Беларусі, вярнуўшыся на радзіму, правялі ў Мінску вялікае спатканне з партыйнымі дзеячамі з усёй БССР. Я быў упэўнены, што, пабыўшы ў Маскве, якая з'яўляецца цэнтрам савецкай перабудовы, беларускія дэлегаты ў час спаткання зоймуцца найважнейшым — беларусізацыяй БССР. Моцна я памыліўся — ніхто з іх не загаварыў аб гэтым. Найвыдатнейшыя пасланцы Беларусі нават словам не ўспомнілі аб адраджэнні беларускай нацыянальнай свядомасці, беларускай мовы, беларускай культуры.

Магло б здавацца, што пасля разумнага ліста пісьменнікаў — членаў партыі, якія падказвалі, якімі прынцыпамі павінна кіравацца КПБ, ідучы на свой XXXI з'езд, партыя хаця б у нейкай ступені возьме гэты разважны голас пад увагу. Так, аднак, не сталася. Мне ўдалося выслухаць выступленні дэлегатаў гэтага з'езда. Усе яны, апрача Шушкевіча і міністра культуры Вайтовіча, карысталіся выключна «лепшай» рускай мовай. Слухаў я таксама інтэрв'ю, узятае беларускім журналістам ад нававыбранага першага сакратара ЦК КПБ Малафеева, а таксама ад сакратароў нізавых арганізацый з такімі тыпова беларускімі прозвішчамі, як Паўносік, Вялічка, Міцкевіч. Усе яны гаварылі выключна па-руску, і ніводзін з іх нават паўсловам не намякнуў аб нацыянальным адраджэнні Беларусі. Вяршыняй абсурду было тое, што XXXI з'езд адкінуў прапанову адносна прыняцця ўласнага статута КПБ. Не прынялі. Дайшлі да вываду, што вельмі добры для КПБ з'яўляецца статут КПСС. А гэта значыць, што Камуністычную партыю Беларусі поўнасцю задавольвае роля правінцыяльнай арганізацыі маскоўскага рускага камуністычнага цэнтра. І вось гэтае поўнае неразуменне подыху гістарычнага часу выстаўляе беларускім камуністам вельмі дрэнную ацэнку.

Аб гонары гаварыць тут не даводзіцца.

Народная газета

«Народная газета» апублікавала кнігу Францішка Аляхновіча «У кіпцюрах Г. П. У.» Яе аўтар на пачатку 20-х гадоў быў шырока вядомай асобай у беларускім нацыянальным адраджэнні. Асабліва істотным лічыцца яго ўклад у тэатральнае мастацтва. Ф. Аляхновіча нават называлі «бацькам» беларускай драматургіі. А затым бальшавікі яго кляймяць «нацдэмам», яму вешаюць ярлык «клятага клясавага ворага», падманам арыштоўваюць, тайна судзяць і гоняць на катаргу ў Салавецкі канцлагер.

Але загінуць Ф. Аляхновічу наканавана было не за калючым дротам ГУЛАГу. Энкавэдзісты выбралі яго для абмену на другога «нацдэма» — на знакамітага Браніслава Тарашкевіча, вучонага, аўтара «Граматыкі беларускай мовы», кіраўніка стотысячнай Грамады ў Заходняй Беларусі, якога тагачасныя польскія ўлады кінулі ў турму. Як Тарашкевіча затым знішчылі ў СССР, зараз шырока вядома. А Францішак Аляхновіч, цудам вызваліўшыся з няволі, паспеў напісаць кнігу пра свае лагерныя пакуты, перш чым пры загадкавых абставінах быў забіты ў Вільні.

Прадмову да публікацыі споведзі Ф. Аляхновіча ў «Народнай газеце» напісаў вядомы беларускі літаратуразнаўца, старшыня Міжнароднага згуртавання беларусаў «Бацькаўшчына» Яўген Лецка.

Дакументальную аповесць Ф. Аляхновіча надрукаваў таксама ў сваім студзеньскім нумары часопіс «Полымя».

ЗВАРОТ ДА ДЭПУТАТАЎ

Вельмі балюча і крыўдна за тое, што сесія парламенту Беларусі праходзіць не на роднай (дзяржаўнай) беларускай мове. Наўрад ці лепш за вас хтосьці зможа адстаяць нашу мову. Дамагайцеся, каб усюды гучала наша мова, каб справаводства вялося на беларускай мове, каб усе навучальныя ўстановы як найхутчэй пачалі заняткі на роднай мове.

Дабівайцеся, каб у Законе пра мовы былі значна скарочаны тэрміны ўводу Закона ў жыццё.

В. СВІЗУНОЎ.
г. Бабруйск.

СА СВЯТАМ, ДАРАГІЯ ЖАНЧЫНЫ!

ТРЫ ПОСТАЦІ

У будучыню зазіраюць фантасты. Палітыкі жывуць сённяшнім днём. А мінулае цікавіць таго, каго хвалююць пытанні: хто мы? адкуль? дзе нашы карані?

Хай задумаецца чытач над гэтымі пытаннямі і паспрабуе ўявіць тры жаночыя постаці на далёкіх берагах нашай гісторыі.

Рагнеда... Ефрасіння... Алаіза... За кожным імем — сваё жыццё, свой лёс, які так ці інакш пераплецены з лёсам народа.

Прапануем чытачам радкі, у якіх увасобіліся гэтыя вобразы.

Таіса БОНДАР

Рагнеда

(урывак з паэмы

...Спрабуй, любому памажы
займець не толькі суцяшэнне,
а ісціну: што ёсць жыццё?
Ёй страшна згадваць галашэнні
жанок,
гару (агні — вянцом!),
удары бізуноў па плечах,
па стогнах...
Гэта бачыў Бог?

Не-не, тут згадка недарэчы:
і ёй, і сыну Бог памог.
Няхай жа ён усім паможа!
Рагнеда будзе дзень і ноч
маліцца за дзяцей Дажбожых —
за тое, каб з пакутных воч
запона недаверу ўпала.
Нашчадка полацкіх князёў
зямля — ён сын ёй! —
прычакала,
няхай жа са старым рыззём
пакут
і страх адкінуць людзі!
Рагнеду манастыр прыняў,
ды меч, узняты ёю, будзе
ў руцэ таго, хто ані дня,
ні пядзі ад зямлі айчыннай
варожай раці не аддасць...
Як вабяць позірк далячыні! —
і што за імі, не ўгадаць,
і марна цягнецца малітва
з прамерзлай келлі да жывых.
Манашка. Шэпт. Карункі літар,
прарочых у апошні міг...

Уладзімір АРЛОЎ

Асветніца з роду Усяслава

(урывак) «Аз, букі, ведзі...»

Полацкае княства мела вялікую патрэбу ў адукаваных людзях для сферы ідэалогіі і кіравання. Школы, несумненна, існавалі тут і да Ефрасінні, але заснаванне асветніцаю новых манастыроў, яе чынная педагагічная дзейнасць далі развіццю школьнай справы новы штуршок.

Дзеці ў тагачасных школах вучыліся чытанню, пісьму, «цыфіры» і царкоўным спевам. У літаратурных помніках той эпохі часта можна сустрэць пахвалу кніжнаму вучэнню. Яны прыпадабняюць людзей без навукі да бяскрылых птушак: як такая птушка не можа падняцца ў неба, так і чалавек не можа дасягнуць без кніг «совершенна разума».

Грамаце вучылі па царкоўных кнігах — Псалтыры, Часаслове, Апостале. Працэс авалодання чытаннем ускладняла тое, што ў рукапісных кнігах не было знакаў прыпынку, словы і сказы часта зліваліся. Спачатку трэба было завучыць на памяць азбуку з няпростымі назвамі літар — «аз», «букі», «ведзі», «глаголь»... Адначасова з гэтым дзеці вучыліся выводзіць літары пісалам на бяросце або на васкаваных дошчачках. Потым вучылі склады: «ведзі» — «аз» — «ва», «букі» — «он» — «бо» і г. д. Пасля вучань мусіў засвойваць цітлы.* Справіўшыся з гэтай прамудрасцю і навучыўшыся чытаць паасобныя фразы і малітвы, а таксама пісаць, дзеці заканчвалі першы цыкл свайго навучання. На гэта ішло два-тры гады.

Прыкладна так пачыналі спасцігаць грамату хлопчыкі і дзяўчынкі і ў школах, адчыненых руплівасцю Ефрасінні. Аднак высокаадукаваная ігумення, выкарыстоўваючы свае шырокія веды, імкнулася пашырыць межы звычайнай навучальнай праграмы. Апрача царкоўнаславянскай, юныя палачане вучылі грэчаскую, а магчыма, і лацінскую мовы, набывалі звесткі па прыродазнаўстве, рыторыцы, медыцыне. Вялікая ўвага, відаць, надавалася гісторыі. Вучні павінны былі добра ведаць генеалогію дынастыі Рагвалодавічаў, важныя падзеі з жыцця Полацкай зямлі і ўсяго ўсходняга славянства.

У сваёй педагагічнай дзейнасці Ефрасіння абапіралася на мудрасць народнай дыдактыкі. «Жыціе» паведамляе: «На всяк же день учаше сестры своа: старыя же учаше трьпению и воздрьжанию юныя же учаше чистоте душевней и бестрастию телесному, говению образному, ступанию кротку, гласу смирену, слову благочестну, ядению и питию безмолвну, при старейших молчати, мудрейших послушати, къ старейшим покорением, къ точным (роўным) и меншим любовь без лицемериа, мало вещати, а много разумети».

* Надрадковыя знакі ў выглядзе ламанай рыскі, якія ставіліся над скарочанымі словамі або над літарамі, што мелі лічбавае значэнне.

Валянціна КОЎТУН

Суд Алаізы

(маналог Алаізы з драматычнай паэмы)

...Ты нібы молат грукаеш, зямля,
На скронях вечнасці... І я з твайго камля,
З тваіх бунтарскіх, незламаных крыл,
З тваіх цвятоў і ссушаных магіл,
З твайго крыжа, з рабра тваёй пакуты.
Да зор і хлеба мы з табой прыкуты.
Мая крыніца — у тваёй рацэ.
Мая слязіна — на тваёй шчацэ.
Вяночак шлюбны мне звівае воран,
Ах, родны воран, як ты чоран-чоран...
Ці захаплюся готыкаю Рыма,
Нямецкі, шведскі... Ўсюды розны люд.
Ды дзе ні будзем — ёсць нядрэнны суд:
На васільках распятая радзіма.
Зямелька родная, са мной ты жджэш абняцца,
Ўдыхні ж крыло і дай мне так падняцца,
Каб паляцець і біцца ў вокны, дзверы
І кроў разліць па вёсках і паперы.
Ля тых прысадаў, ясеняў ды ліпак,
Рассыпаць косці, нібы песні скрыпак.
Сказаць спакойна: не баюся смерці,
Я так любіла, што не грэх памерці,
Любіла так, што не хаваю праўды,
Але здрыгнуся і ў труне ад здрады.
А ты, кабета, паспявай яшчэ...

Чыталі? Чыталі?

Беларуская навуковая тэрміналогія

Выданне беларускай навуковай тэрміналогіі па розных галінах навукі распачала Тэрміналагічная камісія Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны. У першым выпуску Сяржаніна Галіна прапануе распрацаваную на аснове беларускай мовы наменклатуру непластковых макраміцэтаў — аскавых і базідыяльных грыбоў. Даследчыца падае таксама марфолага-анатамічную тэрміналогію, праілюстраваную схематычнымі малюнкамі. Кніга рэкамендуецца для міколагаў (спецыялістаў па грыбах), для студэнтаў і выкладчыкаў адпаведных спецыяльнасцяў; у ёй побач з рускімі і лацінскімі назвамі змешчаны трапныя беларускія найменні, заснаваныя на народнай словатворчасці з улікам асноўных прыкмет грыбоў.

Першы выпуск благаслаўляе прадмовай старшыня Таварыства беларускай мовы Ніл Гілевіч. Ён, у прыватнасці, адзначае, што Тэрміналагічная камісія, створаная пры Таварыстве на пачатку 1990 года, «не ставіць за мэту дубляваць або падменьваць працу акадэмічнай камісіі. Ёсць усе падставы спадзявацца, што такое суіснаванне будзе толькі на карысць роднай мове».

Пажадаем аўтару выпуску, сябрам суполкі Таварыства беларускай мовы «Скарыніч» пры выдавецтве «Навука і тэхніка» Міколе Гесю, Зміцеру Саньку, Альберту Калніньшу, Генадзю Мацуру, Неаніле Баранавай і Людміле Карнеевай, якія на грамадскіх асновах падрыхтавалі кнігу, плёну ў працы. Будзем спадзявацца, што з іх лёгкай рукі ў хуткім часе з'явяцца новыя выпускі тэрміналогіі па іншых галінах навукі. У добры час!

У. Л.



ВОБРАЗ-90

Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн.: Мастацкая літаратура. 1990

«Лёсам наканавана было мне радзіцца ў гушчы старой і святой беларускасці. Там пралася, там ткалася, там пяялася, жалася жыта, жылося порамі года: вясной — па-вяснянаму, летам — па-летняму, у поце чала, восенню — багата, з баранінай, з капустаю, зімою — на санках з галагонамі. Вось такая я... Прыгледзеўшыся да працы рук нашых сялянак, да той глыбокай культуры, людскасці, добрасуседскасці, чалавечнасці ў нашым народзе, я рабіла параўнанні польскай культуры і старой беларускай. Нас не заўважалі, нас лічылі хамамі, нечым горшым, а я бачыла ўсё лепшае, што мусіць быць у чалавеку, у сваім забітым працаю, у недастатках, малазямеллі, часам у адчаі, а такім харошым, глыбокім народзе. Калі мяне сялянкі прыводзілі да сваіх куфраў, я бачыла геаметрычныя ўзоры на іх дыванах, посцілках, на ручніках, на абрусах, і я адчувала, што я з гэтага роду, што, як і іхнім узорам,— мне тысячы гадоў. І таму я напісала паэму «Куфар». Сялянка каля свайго куфра мне здавалася, як князёўна каля сваіх багаццяў. Толькі князёўна здабыла ўсё чужымі рукамі, а гэтыя ўсе скарбы зроблены сваімі рукамі — вытканыя, спрадзеныя так хараша! Гэта наш вялікі скарб! Я здзіўляюся, калі хто-небудзь не бачыць, не адчувае гэтага... Я не выказала ўсяго, што хацелася б сказаць, усёй любові да жаночых рук, таму што гэта — і эстэтыка, і этыка, і каханне да роднага. Гэта ўвесь змест жаночай душы беларускай маці, беларускай гаспадыні, беларускай жонкі. Працавітай, добрай, вытрывалай. І цяпер, калі беларускасць адыходзіць набок і прыходзіць нешта новае, нешта п'янае часам, нешта нядобрае, — хочацца паказаць менавіта куфар, тую скарбніцу яе культуры, яе працы...»

Гэтыя думкі Ларысы Геніюш прыводзіць пісьменнік У. Ягоўдзік, прыгадваючы ў адказе на анкету «Вобраза» мужную паэтку як найбольш яркую, запамінальную, плённую дзеля фарміравання нацыянальнай свядомасці асобу сярод беларусаў. Сцвярджэнне такіх асоб, а таксама пошукі літаратурнага вобраза Беларусі — галоўная ідэя зборніка.

Акрамя У. Ягоўдзіка, сваімі думкамі пра вобразатворнае пісьмо дзеляцца У. Калеснік, А. Разанаў, П. Васючэнка, Л. Дранько-Майсюк; размову пра свабоду, несвабоду і канфармізм у беларускай літаратуры вядуць С. Дубавец, А. Мінкін, С. Сокалаў-Воюш, М. Сердзюкоў, А. Бембель, У. Арлоў і інш. Дамінуе ў «Вобразе-90» эсэ Ігната Абдзіраловіча (І. Канчэўскага) «Ад вечным шляхам» — старонка спадчыны, цікавая найперш маральна-філасофскім зместам, падагульняючым гістарычныя шляхі беларусаў да праўды, да разумення іх светапогляду. Сярод матэрыялаў зборніка — партрэт Антона Луцкевіча як літаратурнага крытыка, напісаны А. Бяляцкім; вяртанне з забыцця і разгляд С. Кавалёвым польскамоўнай паэмы «Лямант няшчаснага Рыгора Осціка», напісанай у XVI стагоддзі невядомым сучаснаму чытачу Станіславам Лаўрэнціем; востракрытычны аналіз рамана І. Навуменкі «Асеннія мелодыі», зроблены С. Запрудскім.

Тым, хто цікавіцца пытаннямі беларускай мовы, яе гісторыяй, вельмі карысна будзе пазнаёміцца з артыкулам А. Яскевіча «Мова перад яе новым лёсам». Адна з найважнейшых праблем, якую ўздымае вучоны,— беларускі правапіс.

«Хоць сёй-той з мовазнаўцаў выказваецца за здавальняючае становішча сённяшняга правапісу, усё ж аб'ектыўныя законы нашай мовы, якой неласкавыя для беларускай нацыі апошнія стагоддзі ніяк не давалі разгарнуць свае плечы, паўнапраўна сфарміравацца ў сваім літаратурным статусе, бясспрэчна, патрабуюць удасканалення правапіснай сістэмы. Ад прыхільнікаў нязменнасці правапісу патрабуецца ў такім выпадку даказаць, што мова прыстасавалася пад спрашчэнні, якія ёй навязала рэформа 1933 года, што ў ёй адбылася перабудова сістэмы мілагучнасці, змяніўся характар націску, паскорыўся яе тэмп. Такія змены сапраўды маглі стацца, але ці ў лепшы яны бок, ці на карысць мове? Правапіс — бяскрыўдная рэч, пакуль ён у згодзе з мовай, калі ж ён адступае ад яе — пачынаюцца непапраўныя зрушэнні ў сістэме.

Я толькі супраць нецярплівай паспешлівасці ў гэтым найтанчэйшым пытанні: маўляў, адновім ранейшае, а там будзе бачна...»

Пытанне аб удасканаленні беларускага правапісу сапраўды наспела, у бліжэйшы час «Наша слова» мяркуе распачаць дыскусію аб мэтазгоднасці змен у сучаснай беларускай мове. Запрашаем чытачоў прыняць удзел у абмеркаванні гэтага пытання.

У. Л.

Беларашн рэв'ю

Беларуска-амерыканскім Задзіночаннем са штаб-кватэрай ў Каліфорніі, ЗША, выдадзены трэці нумар штоквартальнага інфармацыйнага бюлетэня «Беларашн рэв'ю». У ім па прапанове чытачоў адкрыта новая рубрыка, якая называецца «Выняткі з беларускай гісторыі». У гэтым нумары яна прысвечана Францішку Скарыне, нашаму першадрукару і вялікаму асветніку.

У рубрыцы «Погляды» змешчаны артыкул Арта Турэвіча «Беларуская дэкларацыя аб суверэнітэце: яе значэнне». У ім надрукаваны каментарыі народнага дэпутата БССР, старшыні беларускага Камітэта «Дзеці Чарнобыля» Генадзя Грушавога, выбраныя з яго інтэрв'ю Кэтлін Міхаліска (радыё «Свабода», 16 жніўня, 1990). Змешчаны таксама каментарыі Мікалая Дземянцея, Зянона Пазьняка, Васіля Быкава, Уладзіміра Грыбанава, надрукаваныя ў такіх беларускіх выданнях, як «ЛіМ», «Советская Белоруссия», «Знамя юности» і інш.

Уся рубрыка «Думкі і назіранні» прысвечана Генадзю Грушавому, які прымаў удзел у 19 сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі ў Кліўлендзе. Тут надрукавана яго інтэрв'ю рэдактару бюлетэня «Беларашн рэв'ю» Джо Прайсу ад 31 жніўня 1990 года. У ім народны дэпутат Беларусі дае ацэнку палітычнага і эканамічнага становішча на Беларусі, характарызуе работу парламента, выказвае свае погляды на дзейнасць прадстаўнікоў кансерватыўна-наменклатурнай большасці і аналізуе асноўныя палажэнні «Дэкларацыі аб суверэнітэце».

У нумары вялікае месца адведзена таксама матэрыялам аб 19 сустрэчы беларусаў Паўночнай Амерыкі ў Кліўлендзе, змешчаны фотаздымкі, інфармацыя аб сустрэчы «Белавежа-1990», аб стварэнні Згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына» і інш.

Увагу чытача не можа не прыцягнуць заклік Камітэта «Дзеці Чарнобыля» да ўсіх беларусаў, якія знаходзяцца за межамі нашай краіны, згуртавацца разам, каб перамагчы чарнобыльскую бяду.

Наступны нумар бюлетэня павінен з'явіцца ў канцы лютага.

Любоў БАРШЧЭЎСКАЯ.



ЭКАЛОГІЯ МОВЫ

УСПАМІН НА РАЗВІТАННЕ

Даўно не сакрэт, што насельніцтва беларускіх вёсак катастрафічна старэе і, відавочна, калі не зменіцца ў бліжэйшы час сельскагаспадарчая палітыка нашага парламента, калі селянін не стане сапраўдным гаспадаром і не атрымае зямлю ва ўласнасць (вядома, павінна быць ягоным правам — заставацца пры гэтым у калгасе ці стаць фермерам), нас чакаюць сур'ёзныя непрыемнасці. Не сакрэт і тое, што і самі вёскі то тут, то там адыходзяць у нябыт, пакінутыя жыхарамі. Разам з імі знікаюць, забываюцца назвы вёсак, за якімі нярэдка непаўторныя рысачкі матэрыяльнай і духоўнай культуры беларусаў, часцінкі сівой гісторыі краю. Таму заклікаем шаноўных чытачоў: давайце разам хоць на развітанне ўспомнім іх паіменна — няхай адным словам. А можа, хто адшукае і тлумачэнне — чаму населены пункт меў сваю назву? Чаму апусцеў?

Распачнём хоць з адыходзячых у нябыт вёсак, што ў Расонскім раёне Віцебскай вобласці, якія адшукаў карэспандэнт БЕЛТА Я. Быкоўскі. Прыгожыя назвы, ці не праўда:

1. **Абітокі**
2. **Забалацце**
3. **Ігольніца**
4. **Купелішча...**

І СМЕХ І ГРЭХ

Немцы смяюцца

Пра гонар Шыльды і страчаную кабылу

Кажуць, першы жыхар горада Шыльды — шыльдбюргер быў хутчэй за ўсё з Грэцыі. Бо даўней паглядзіш, як разумны — то і грэк. А потым ужо ў Шыльдзе і свае з'явіліся. І не стала на цэлым свеце чалавека, каб розумам з шыльдбюргерам зраўняўся. А ў ранейшы ж час, як ні быў свет вялікі, а разумных людзей было мала — не тое што сёння: каго не сустрэнь, дык кожны скажа, што ён разумны, і нават патрабуе, каб усе яго разумным лічылі.

Дык вось. Неяк адзін шыльдбюргер пачуў, што на нікога не можна накладаць больш, чым той можа панесці. І шыльдбюргер адразу ж падумаў пра бедную сваю кабылу, якой даводзілася вялікія цяжары вазіць. І цяпер, каб хоць крыху аблегчыць конскую долю, ён, беручы мех, заўсёды клаў яго сабе на плечы, а тады ўжо садзіўся. І кабылцы даводзілася везці толькі шыльдбюргера, а мяхі ўжо вёз ён сам, седзячы на каняцы. Такім чынам, разважаў шыльдбюргер, ад яго розуму кабылцы выйшла вялікая палёгка.

Іншыя паны так пра сваю прыслугу не клапоцяцца, не кажучы ўжо аб конях. Наадварот, яны, каб прымелі, усіх сваіх слуг у аслоў перарабілі б, абы толькі на іх што-небудзь цягаць.

Вось аднаго разу ехаў гэты шыльдбюргер на сваёй кабылцы дадому праз поле. І якраз там, дзе праходзіла мяжа між шыльдаўскай і чужою землямі, раптам — о, лепш бы яго вочы не глядзелі, а вушы не чулі гэтага! — на чужым баку бачыць: сядзіць на дрэве чужая зязюля і перакукоўвае іх родную, шыльдаўскую, зязюлю на гэтым баку.

Такой няславы для роднага горада шыльдбюргер не мог стрываць. Ён тут жа злез з кабылкі і палез на дрэва, дзе сядзела шыльдаўская зязюля, і пачаў ёй памагаць. Яно ж на свеце так: пакуль звякуеш, не раз і сам закукуеш.

Між тым якраз у гэтую часіну і праз гэтую мясціну прабягаў воўк. Бачыць ён: стаіць кабылка без гаспадара. А шыльдбюргер на дрэве тым часам так налаўчыўся кукаваць, што ваўку і ў цюк не прыйшло, што гаспадар каняжкі можа быць на дрэве. Воўк напаў на бедную жывёліну... ну і вядома ж, што далей. А калі ўжо даядаў апошні сцягняк, заўважыў угары гаспадара, які сядзеў на суку і птушыным заняткам займаўся.

— Ну то і кукуй сабе,— сказаў воўк, аблізнуўся і пабег у поле.

А шыльдбюргер, шчырую чы, нічога не пачуў і не ўбачыў. Ён быў рад, што чужая зязюля, нарэшце змогшыся, змоўкла, а пасля адляцела.

Усцешаны гаспадар злез з дрэва і тут толькі ўбачыў, што адбылося ўнізе, пакуль ён уверсе перакукоўваў залётнага непрыяцеля.

Шыльдбюргеру нічога не заставалася, як пайсці пяшочкам з мяшэчкам.

У тае падзеі быў працяг, але гэта ўжо іншым разам...

По-нямецку пачуў, па-беларуску збаяў Анатоль КЛЫШКА.

Бывае

КУДЫ ПАСТАВІЦЬ?

Дырэктару аднаго этнаграфічнага музея кажуць:

— Прывезлі дываны на выставу. Пакажыце, калі ласка, дзе пакой, у якім іх размясціць.

Дырэктар чухае патыліцу. Пытаецца:

— А сколькі дзіваноў у вас?

— Сорак.

— О-ей! У музеі столькі месца не будзет, штоб паставіць усе вашыя дзіваны.

З лякарні спадара Алеся

Гудзеўская медыцына

Кніжка «Гудзеўская медыцына. Том 1» — адмысловая. Выйшла ў Гудзевічах у літаратурнаэтнаграфічным музеі. Мае яна наклад пяць паасобнікаў, друкаваная на машынцы. У кніжцы сабраны цікавыя звесткі пра зёлкі, народную медыцыну, спосабы лекавання ад розных хваробаў — тое, што яшчэ не паспела страціць народная памяць. Усё гэта збіралася на працягу дзесяцігоддзяў праз ліставанне з людзьмі з розных куткоў Савецкага Саюза, праз апытанне знаёмцаў, вяскоўцаў. Завадатарам у гэтай справе быў спадар Алесь Белакоз. Пад яго кіраўніцтвам збіралі звесткі пра народную медыцыну сотні людзей. Галоўным чынам то былі вучні Гудзеўскай школы. Вялікі ўдзел у стварэнні кніжкі бралі супрацоўнікі Гудзеўскага музею Юрась Новік і Алена Хомка.

Сёння рэдакцыя пачынае друкаваць са згоды Алеся Белакоза найбольш цікавыя месцы з кніжкі.

АБЛЫСЕННЕ

1. Карані вялікага лопуху (30 %), лісце двухдомнай крапівы (70 %) выкарыстоўваць у выглядзе настою для мыцця галавы.

2. Пры мыцці валасоў уціраць у скуру сок са свежых агуркоў.

3. Мыць галаву крамянёвай вадою. І піць крамянёўку.

АМАЛОДЖВАННЕ АРГАНІЗМУ

1. Гэты старажытны тыбецкі лекавы сродак запісаны ў адной з будыйскіх святыняў. Запіс знойдзены на гліняных таблічках і расшыфраваны ў 1976 годзе. Перадрукаваў і ахвяраваў Гудзеўскаму музею былы вучань тамтэйшай школы Зміцер Грабавіцкі з горада Ліды.

350 гр. пачышчанага часныку нарэзаць і патаўчы мялкам у фарфоравым посудзе. Сюды ж дадаць 200 гр. 96 % спірту. Посуд шчыльна закрыць і захоўваць у халодным месцы 10 дзён, на 11-ты дзень дастаць з холаду, адкрыць, працадзіць, закрыць і зноў паставіць у холад яшчэ на 2 дні. Піць кроплямі з 50-ю гр. халоднага малака на адзін прыём перад ядою.

Графік прыёму

Дні	Снеданне	Абед	Вячэра
1	1	2	3
2	4	5	6
3	7	8	9
4	10	11	12
5	13	14	15
6	16	17	18
7	12	11	10
8	9	8	7
9	6	5	4
10	3	2	1
11	15	25	25
12	25	25	25

і г. д. па 25 кропель за прыём, пакуль не скончыцца лек. Паўтарыць лячэнне не раней, як праз пяць год.

(Гэты лек таксама вызваляе арганізм ад тлушчавых і вапнавых адкладанняў, паляпшае абмен рэчываў. У выніку гэтага ўсе крывяносныя сасуды робяцца эластычныя, рассмоктваюцца тромбы. Вылечваецца інфаркт міякарда, стэнакардыя, ішэмічная хвароба, хранічны насмарк, танзіліт, хранічныя захворванні лёгкіх, гастрыт, язва страўніка, знікае боль галавы, шум у ёй, рассмоктваюцца вонкавыя і ўнутраныя пухліны, вяртаецца зрок, ліквідуюцца ацёкі.)

АМАЛОДЖВАННЕ СКУРЫ

1. Масаж з сырога яечнага жаўтка разгладжвае сухую, шурпатую скуру, знішчае прышчы, маршчыны.

2. Агурочны сок асвяжае скуру, карысна праціраць твар скрылькам агурка.

3. Шклянка малака або кефіру захоўвае свежую, эластычную скуру. Мыйцеся малаком — добры касметычны сродак.

4. 1/2 шклянкі соку з морквы піць штодзённа на ранку. Захоўвае здаровы колер скуры на твары і добрае самапачуванне.

АБМАРОЖВАННЕ

Цёртай цыбуляю расціраюць абмарожаныя месцы.

АБМЕН РЭЧЫВАЎ (ПАРУШЭННІ)

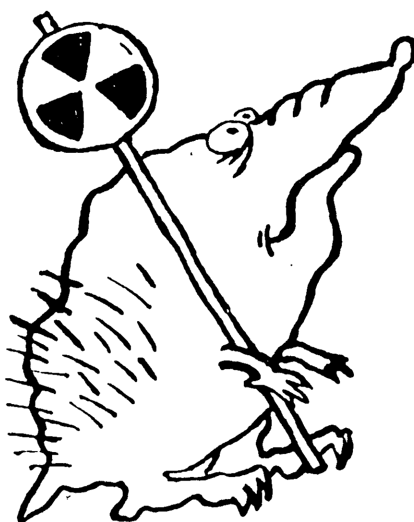
1. Адну чайную лыжку шыпшыны сухой растаўчы, заліць 250 мл. моцнага кіпятку ў паліваным посудзе, патрымаць на слабым агні 10 хвілін, настаяць 24 гадзіны (закруціўшы ў цёплую коўдру), працадзіць і дадаць лыжку мёду. Прымаць па адной чайнай лыжцы тры разы на дзень. За 15—20 хвілін перад ядою. Павышае абмен рэчываў, карысны пры знясільванні (пахудзенні), малакроўі, парушэннях тканкавага абмену. Прымаць можна цэлы год.

2. На адну стaловую лыжку індыйскага марскога грыбка (рысу) 0,5 літра халоднай вады, адну вялікую лыжку цукру, 10 ягадзін ізюму (без семя). Усё змясціць у слоік і настойваць тры дні, накрыўшы чыстай ганучкаю, пасля трох дзён працадзіць праз марлю (чатыры столкі) і паставіць у халадзільнік, накрыць анучкай. Затым грыбок прамываецца і нанава настойваецца. Гатовы напой ужываюць па палове шклянкі тры разы на дзень, можна піць як квас. Пачынаць лекаванне з адной вялікай лыжкі і давесці да чатырох лыжак. Грыбок расце, таму яго трэба аддзяляць. Больш трох сутак грыбок неператрымліваць, бо ён скісне. Піць год, затым зрабіць перапынак на адзін месяц.

(Рэцэпт атрыманы з Рыгі з Біялагічнага інстытута.)



Пасля працяглага перапынку ізноў прыйшло да чытача сатырычнае выданне «Чарнобыльскі Вожык». Добрая беларуская мова, прафесійны ўзровень мастакоў-карыкатурыстаў, радыкальная пазіцыя аўтараў і рэдакцыі — тыя чыннікі, якія вылучаюць газету з шэрагу іншых выданняў.



Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны арганізуе бясплатныя 2-х месячныя курсы па інтэнсіўнаму аваладанню беларускай мовай. Заняткі кожную сераду ў 18.00. Пачатак у красавіку.

Даведкі па тэл. 33-25-11.

АБ'ЯВЫ

Абвяшчаецца конкурс на пасаду выкладчыка беларускай мовы і літаратуры Рыжскай Акадэміі культуры (Рэспубліка Латвія). Акрамя кваліфікацыі па асноўнай спецыяльнасці, прэтэндэнт павінен валодаць навыкамі выкладання асноў гісторыі Беларусі і гісторыі айчыннай культуры.

Заняткі пачнуцца з 1 верасня 1991 года, прапіска і жыллё ў г. Рызе прадастаўляюцца.

Умовы і вынікі конкурсу вызначаюцца Адукацыйнай камісіяй ТБМ імя Ф. Скарыны.

З прапановамі звяртацца па адрасу:

220005, г. Мінск, вул. Румянцава, 13, Рэспубліканская Рада ТБМ імя Францішка Скарыны.

◆◆◆

Суполка ТБМ імя Францішка Скарыны запрашае ўсіх, хто пажадае, на курсы па вывучэнню беларускай мовы. Заняткі праводзяцца бясплатна. Звяртайцеся, калі ласка, па тэлефонах:

66-82-30 (Юрась)
57-48-69 (Валеры)
г. Менск.

Паважаныя чытачы. Рэдакцыю «Нашага слова» цікавяць вашыя погляды на змястоўнасць газеты. Заўвагі, прапановы, парады дасылайце на адрас «Нашага слова».

◆◆◆

ДА СУАЙЧЫННІКАЎ ЗА МЕЖАМІ БЕЛАРУСІ

Дарагія беларусы ўсіх краёў! Без вашых допісаў «Наша слова» не здолее расказаць пра тое, чым жывяце вы далёка ад роднай Беларусі. Без нашай газеты вы не даведаецеся шмат чаго пра адраджэнне на Бацькаўшчыне.

Просім адгукнуцца ўсіх тых, хто хацеў бы сёлета атрымліваць «Наша слова», а таксама дасылаць нам артыкулы, інфармацыю, фотаздымкі.

Рэдакцыя «Нашага слова».

Наш адрас: 220005, г. Мінск, вул. Румянцава, 13.
Тэлефон рэдакцыі 33-25-11.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў адказваюць за дакладнасць фактаў і іншых звестак. Пункт гледжання аўтара неабавязкова можа адпавядаць меркаванню рэдакцыі.

Рукапісы рэдакцыя не рэцэнзуе і назад не вяртае.

МВПА імя Якуба Коласа.
Мінская паліграфічная фабрыка «Чырвоная Зорка».
Наклад 8 000 паасобнікаў. Заказ 2432. Індэкс 74975.